

“การเป็นครูคือการทำธุรกิจ” มโนอุปถัมภ์ที่สะท้อนจากผู้ใช้ภาษาในตำราวิชาการครู “Being a teacher means running a business” Conceptual metaphor as reflected by the language user in teachers’ academic textbooks

นพรัตน์ น้อยเจริญ^a, สิริวรรณ นันทจันทอน^{a,*} และ สุรีย์รัตน์ บำรุงสุข^b

Nopparat Noyjarean^a, Siriwan Nantachantoon^{a,*} and Sureerat Bumrungsuk^b

^a โครงการปริญญาเอกสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร 10900

Doctoral Program in Thai, Faculty of Humanities, Kasetsart University, Bangkok 10900, Thailand

^b ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร 10900

Department of Thai, Faculty of Humanities, Kasetsart University, Bangkok 10900, Thailand

ARTICLE INFO

Article history:

Received 19 April 2017

Received in revised form 19 July 2017

Accepted 25 July 2017

Keywords:

business running,
conceptual metaphor,
teacherhood

ABSTRACT

The research aimed to analyze the concept and function of the metaphor “Being a teacher is doing business”. The data used in this research were teachers’ academic textbooks from 2001 to 2016 (70 books). Based on cognitive linguistics, according to Lakoff and Johnson (1980) and Kövecses (2002), the theoretical used in this study was the conceptual metaphor, involving metaphor analysis according to Goatly’s framework. The researcher found that the conceptual metaphor was “Being a teacher is doing business”, which demonstrates that being a teacher and doing business as follows: Conceptual Metaphor: “The teacher is a service provider” and “The teacher is an executive” and “The teacher is a producer”. All of these transfer a teacher’s thoughts and explain the abstract thought by comparing different things. These create the new viewpoint. Furthermore, the conceptual metaphor is an interpersonal function including presenting the image of teacher.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์มโนอุปถัมภ์ “การเป็นครูคือการทำธุรกิจ” และหน้าที่ของมโนอุปถัมภ์ “การเป็นครูคือการทำธุรกิจ” ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ตำราวิชาการครู ตั้งแต่ พ.ศ. 2544–2559 จำนวนทั้งสิ้น 70 เล่ม โดยใช้แนวคิดทฤษฎีการศึกษาอุปถัมภ์ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชานของ Lakoff and Johnson (1980) Kövecses (2002) วิเคราะห์หน้าที่ของอุปถัมภ์ตามแนวคิดของ Goatly (1998)

ผู้วิจัยพบว่า มโนอุปถัมภ์ [การเป็นครูคือการทำธุรกิจ] แสดงให้เห็นการเปรียบเทียบการเป็นครูกับการทำธุรกิจดังนี้ มโนอุปถัมภ์ [ครูคือผู้ให้บริการ] มโนอุปถัมภ์ [ครูคือนักบริหาร] และ มโนอุปถัมภ์ [ครูคือผู้ผลิต] มโนอุปถัมภ์เหล่านี้ทำหน้าที่ด้านการถ่ายทอดความคิด อธิบายความคิดที่เป็นนามธรรมโดยการเปรียบเทียบ และทำให้เกิดมุมมองใหม่ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ รวมทั้งการนำเสนอภาพลักษณ์ความเป็นครู
คำสำคัญ: การทำธุรกิจ มโนอุปถัมภ์ ความเป็นครู

* Corresponding author.

E-mail address: fhumswn@ku.ac.th (S. Nantachantoon)

บทนำ

ครู เป็นผู้ที่มีความรู้ คุณธรรม อาชีพครูเป็นอาชีพที่ต้องถ่ายทอดความรู้ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มิติความเป็นครูนั้นจึงสามารถมองได้หลากหลาย มิใช่เป็นเพียงแค่ ปุชนิยบุคคลหรือบุคคลที่มีหน้าที่อบรมสั่งสอนให้เยาวชนของชาติเท่านั้น งานของครูสะท้อนให้เห็นบทบาทของผู้ที่ทำงานหนักและสามารถมองได้หลายมิติ

ความเป็นครูเป็นสิ่งที่เป็นามธรรม หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นจิตวิญญาณที่ไม่สามารถมองเห็นหรือจับต้องได้ แต่สามารถสังเกตได้จากพฤติกรรม การทำงานของครู ว่ามีความทุ่มเทในหน้าที่เพียงใด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าบุคคลนั้นมีจิตวิญญาณความเป็นครูอยู่ในตัวคน ในด้านวิชาชีพครูนั้นจึงมีงานเขียนทางวิชาการเกี่ยวกับความเป็นครู เพื่อถ่ายทอดทอดความรู้และประสบการณ์ ให้กับผู้ที่ศึกษาในรายวิชาชีพครู ได้ศึกษาเล่าเรียน และใช้เป็นเอกสารตำราในการสร้างครูเพื่อเข้าสู่วงการวิชาชีพ

ตำราวิชาการเกี่ยวกับความเป็นครูจึงมีความน่าสนใจ ในฐานะเป็นงานเขียนที่ผู้เป็นครูนั้น ได้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ความเป็นครู โดยใช้ภาษาในเชิงเปรียบเทียบ เพื่ออธิบายจิตวิญญาณความเป็นครู โดยสื่อผ่านภาษาที่ใช้ ซึ่งถ้อยคำที่ใช้ในเชิงเปรียบเทียบนี้ ในทางภาษาศาสตร์ปริชาน เรียกว่า การใช้อุปลักษณ

การใช้อุปลักษณในงานเขียนตำราวิชาการครูนั้น ใช้เพื่ออธิบายความเป็นครู หรือหน้าที่ของครู ที่ต้องการอธิบายให้ผู้ศึกษาเข้าใจ ทั้งนี้สิ่งที่กล่าวไปแล้วข้างต้นว่าความเป็นครูเป็นสิ่งที่เป็นามธรรม หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นจิตวิญญาณที่ไม่สามารถมองเห็นหรือจับต้องได้ ผู้เป็นครูซึ่งเขียนตำราเพื่อถ่ายทอดความเป็นครูจึงต้องหาสิ่งที่คนทั่วไปรู้จักหรือพบเห็นกันคืออยู่แล้วในชีวิตประจำวัน ที่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายคลึงกับงานของครูมาเปรียบเทียบสิ่งที่ตนต้องการอธิบาย ตัวอย่าง เช่น

การสร้างสะพานของครูสามารถสร้างได้หลายแบบ โดยให้เป็นไปในลักษณะที่มี**จุดหมายปลายทาง**ที่นักเรียนสนใจที่แตกต่างกัน เช่น นักเรียนต่อนักเรียนเดิน**ข้ามด้วยกัน** คิดต่อสื่อสารกัน**ระหว่างต้นทางและปลายทาง** แบบบทเรียนกับความคิดที่แตกต่างกันของนักเรียน โดยไปปลายทางเดียวกัน แบบหัวข้อที่นักที่นักเรียนสนใจโดยครูเป็นผู้อธิบาย และ**งมือนักเรียนไปด้วยกัน**

(สุขวา, 2551)

จากตัวอย่าง มีการใช้คำ **การสร้างสะพาน สร้างได้หลายแบบ จุดหมายปลายทาง ข้ามด้วยกัน ระหว่างต้นทางและปลายทาง และงมือนักเรียนไปด้วยกัน**เป็นคำที่ใช้ในวงความหมายของสร้างสะพาน ครูในบริบทนี้เปรียบเป็นผู้สร้างสะพาน สะพานเปรียบเสมือนบทเรียน ที่สามารถสร้างได้หลายรูปแบบ จุดมุ่งหมายของบทเรียนเปรียบเสมือนต้นทาง ผลที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาเปรียบเสมือนปลายทาง นักเรียนที่เดินข้ามสะพานนั้น ไปก็เปรียบได้กับการศึกษาหาความรู้ สะท้อนให้เห็นว่าครูมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงความรู้ให้แก่ศิษย์ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าอุปลักษณที่ครูใช้เพื่ออธิบายตัวคน ความเป็นครูให้ผู้ศึกษาเข้าใจจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจ เพราะอุปลักษณในมนุ่กภาษาศาสตร์ปริชาน (Cognitive linguistics) ตามแนวคิดของ Lakoff and Johnson (1980) สะท้อนให้เห็นระบบวิถีคิดและมุมมองของผู้ใช้ภาษา แสดงการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง หรือรูปภาพที่แสดงการทำความเข้าใจ โนทัศน์นามธรรมหนึ่งผ่านอีกมโนทัศน์หนึ่งที่เป็นรูปธรรม นอกจากนี้ Kövecses (2002) ยังกล่าวอีกว่า อุปลักษณแสดงให้เห็น การทำความเข้าใจ โนทัศน์หนึ่งที่มีความเป็นามธรรมมากกว่า ผ่านอีกมโนทัศน์หนึ่งที่มีความเป็รูปธรรมมากกว่า

Lakoff and Johnson (1980) กล่าวว่า อุปลักษณ ทำให้เราเข้าใจระบบมโนทัศน์ คือ “มโนอุปลักษณ” (Conceptual metaphor) อุปลักษณตามแนวภาษาศาสตร์ปริชานได้จำแนกอุปลักษณเป็นสองระดับ คืออุปลักษณในระดับถ้อยคำเรียกว่า ถ้อยคำอุปลักษณ (Metaphorical expressions) หมายถึง ถ้อยคำที่เป็นการเปรียบเทียบซึ่งผู้ใช้ภาษาสื่อสารกันทั่วไปในชีวิตประจำวัน และอุปลักษณในระดับมโนทัศน์ เรียกว่า มโนอุปลักษณ (Conceptual metaphor) หมายถึง ความคิดซึ่งมีลักษณะเป็นความเปรียบเทียบที่อยู่ในระบบการรับรู้หรือระบบปริชานของผู้ใช้ภาษา

ด้วยคุณลักษณะและหน้าที่ที่โดดเด่นดังกล่าวทำให้มีนักวิชาการตะวันตกสนใจศึกษาอุปลักษณที่ครูใช้สื่อสารในชั้นเรียน ได้แก่ Cortazzi and Jin (1999) ศึกษาอุปลักษณครูพบว่าอุปลักษณมีประโยชน์ต่อการอธิบายเรื่องที่เป็นนามธรรมหรือเข้าใจยาก และเป็นประโยชน์ต่อการพูดประเมินนักเรียน Cameron (2003) ศึกษาอุปลักษณที่ครูใช้ในชั้นเรียน และพบว่าอุปลักษณมีประโยชน์ต่อการสอนของครูในหลายด้าน เช่น การนำเสนอแนวคิดใหม่ๆ ให้กับนักเรียน ทำให้เรื่องที่ยากเข้าใจง่ายขึ้นการสรุปเนื้อหา และการแสดงความคิดเห็นที่มีต่อนักเรียน ซึ่งอุปลักษณช่วยให้การแสดงความคิดเห็นของครูเป็นการแสดงความคิดเห็นแบบอ้อม ซึ่งช่วยลดการเสียน้ำของนักเรียน อย่างไรก็ตามการตรวจสอบความเข้าใจ อุปลักษณ

ที่ครูใช้ในกลุ่มนักเรียนพบว่า มีนักเรียนที่เข้าใจความหมายของอุปลักษณ์ได้ไม่ตรงกับสิ่งที่ครูต้องการสื่อหรือนำเสนอ

สำหรับงานวิจัยในภาษาไทยนั้น แม้จะมีผู้สนใจศึกษาอุปลักษณ์ในภาษาไทยด้วยมุมมองต่างๆ และจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย แต่ผู้วิจัยพบว่ายังไม่มีผู้ใดศึกษาการใช้อุปลักษณ์ของครูในงานเขียนประเภทตำราวิชาการ ทั้งในด้านลักษณะมโนทัศน์ที่ปรากฏ และลักษณะด้านหน้าที่ของอุปลักษณ์ ดังนั้นแนวคิดการศึกษาอุปลักษณ์ครูดตามแนวภาษาศาสตร์มีความน่าสนใจเพราะนอกจากจะทำให้เห็นระบบวิธีคิดของผู้ใช้ภาษาแล้ว ยังทำให้เข้าใจมโนทัศน์ความเป็นครู บทความวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์ห่มโนอุปลักษณ์ “การเป็นครูคือการทำธุรกิจ” ในภาษาไทย ซึ่งการทำธุรกิจในบทความนี้มีขอบเขตหมายถึงกิจกรรมต่างๆ ที่ทำให้มีการผลิตสินค้าและบริการ มีการซื้อขายแลกเปลี่ยน จำหน่าย และกระจายสินค้าและมีประโยชน์หรือกำไรจากกิจกรรมนั้น ตามแนวคิดของ Lakoff and Johnson (1980) และ Kövecses (2002) และวิเคราะห์หน้าที่ของอุปลักษณ์ตามแนวคิดของ Goatly (1998)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ห่มโนอุปลักษณ์ “การเป็นครูคือการทำธุรกิจ” ในภาษาไทย
2. เพื่อวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ “การเป็นครูคือการทำธุรกิจ”

การตรวจเอกสาร

แนวคิดเกี่ยวกับอุปลักษณ์ (Conceptual metaphor)

อุปลักษณ์เป็นแนวคิดสำคัญอย่างหนึ่งที่นักภาษาศาสตร์ปริชานสนใจศึกษา ทั้งนี้ เนื่องจากทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชานมีความเชื่อว่า ภาษาสะท้อนระบบความคิดของผู้ใช้ภาษา อุปลักษณ์ซึ่งเป็นลักษณะการใช้ภาษาในเชิงเปรียบเทียบ จึงเป็นตัวแทนของการอธิบายเรื่อง ระบบความคิด หรือระบบมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาได้เป็นอย่างดี อุปลักษณ์ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือที่ใช้เพื่อสร้างจินตนาการในทางภาษาเท่านั้น แต่การใช้ภาษาในชีวิตประจำวันของมนุษย์ก็อยู่ในรูปของอุปลักษณ์ที่เป็นการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่งเช่นกัน

อุปลักษณ์ตามแนวคิดของ Lakoff and Johnson (1980) เป็นการขยายความเข้าใจเกี่ยวกับอุปลักษณ์ในลักษณะที่แตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ ที่ผ่านมามีผู้ใช้ภาษาส่วนใหญ่มองว่าอุปลักษณ์เป็นกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่สามารถตกแต่งถ้อยคำให้มีความ

สละสลวย ไพเราะ และเป็นความสามารถพิเศษหรือพรสวรรค์ของกวี ในขณะที่ Lakoff and Johnson (1980) กล่าวว่าอุปลักษณ์ไม่ได้อยู่ในบทกวี หากแต่เป็นถ้อยคำที่เราสามารถสื่อสารกันในชีวิตประจำวัน และที่สำคัญอุปลักษณ์เป็นผลผลิตของระบบวิธีคิดของเรา

ตามแนวคิดของ Lakoff and Johnson (1980) สรุปรูปการจำแนกอุปลักษณ์เป็น 2 ระดับ ดังนี้

1. อุปลักษณ์ในระดับถ้อยคำเรียกว่า ถ้อยคำอุปลักษณ์ (Metaphorical expressions) หมายถึง ถ้อยคำที่เป็นการเปรียบเทียบ ซึ่งผู้ใช้ภาษาสื่อสารกันทั่วไปในชีวิตประจำวัน จากข้อมูลเบื้องต้นพบว่า อุปลักษณ์มี 2 ลักษณะ ได้แก่

1.1 ปรากฏทั้งแบบเปรียบเทียบ (Source domain) และสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (Target domain) เช่น “ครูคือเรือจ้างกลางใจ” จากตัวอย่างดังกล่าวแสดงถ้อยคำอุปลักษณ์ครู มีสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (Target domain) คือ “ครู” ปรากฏคำเชื่อมที่แสดงคำเปรียบเทียบคือคำว่า “เป็น” มีแบบเปรียบเทียบ (Source domain) คือ “เรือจ้าง”

1.2 ปรากฏเฉพาะแบบเปรียบเทียบ (Source domain) เช่น “เหล็กกล้ากองนั้นถึงแม้มันจะแกร่งแข็งเป็ก แต่ตัวช่างเหล็กเพียรตีเหล็ก กรัดจนคม เป็นมีด เป็นหลาม เป็นง้าวให้เหมาะสม ช่างเหล็กกรรมกำลังกันทำมันอย่างดี” จากตัวอย่างดังกล่าวมีแบบเปรียบเทียบ (Source domain) คือ “ช่างเหล็ก” และไม่ได้ปรากฏสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (Target domain) อย่างชัดเจน แต่เมื่อพิจารณาคำว่า “ช่างเหล็ก” “เพียรตีเหล็ก” “กรัดจนคม” พบว่าคำเหล่านี้เป็นคำที่อยู่ในวงความหมายของ “การตีเหล็ก” เมื่อนำคำที่อยู่ในวงความหมายของ “การตีเหล็ก” มากล่าวถึง “อาชีพครู” แสดงให้เห็นว่า “อาชีพครู” เปรียบเหมือน “อาชีพของช่างตีเหล็ก”

2. อุปลักษณ์ในระดับมโนทัศน์เรียกว่า มโนอุปลักษณ์ (Conceptual metaphor) หมายถึง ความคิดซึ่งมีลักษณะเป็นความเปรียบเทียบที่อยู่ในระบบการรับรู้หรือระบบปริชานของผู้ใช้ภาษาในงานวิจัยนี้มีอุปลักษณ์ คือ สิ่งที่ได้มาจากการวิเคราะห์และประมวลมาจากถ้อยคำอุปลักษณ์ของนักวิชาการทางการศึกษา ได้แก่ มโนอุปลักษณ์ [การเป็นครูคือการทำธุรกิจ]

อุปลักษณ์ทั้งสองระดับมีความสัมพันธ์กัน กล่าวโดยพื้นฐานมนุษย์มีระบบวิธีคิดที่เป็น แบบอุปลักษณ์ เมื่อเรามีระบบวิธีคิดเช่นนี้ การคิด การมองโลกและการแสดงออกในชีวิตประจำวันของเราซึ่งรวมถึงการใช้ภาษาในการสื่อสารด้วยนั้น จึงมีลักษณะการเปรียบเทียบแบบอุปลักษณ์ด้วย ดังนั้นถ้อยคำอุปลักษณ์ที่เราใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน จึงนับเป็นหลักฐานสำคัญที่สามารถสะท้อนระบบ วิธีคิดหรือมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษา

กล่าวโดยสรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับอุปลักษณ์ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน Lakoff and Johnson (1980) เป็นแนวทางที่ช่วยให้เราเข้าใจภาษาที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะถ้อยคำอุปลักษณ์ที่เราใช้นั้นสามารถสะท้อนระบบความคิดของคนในสังคมนั้นได้

แนวคิดหน้าที่ของอุปลักษณ์ในวาทกรรมประเภทต่าง ๆ

ผู้ที่กล่าวถึงหน้าที่อุปลักษณ์ไว้มากที่สุด คือ Goatly (1998) ซึ่งได้นำแนวคิดเรื่อง หน้าที่ของภาษาที่ Halliday (1994) เสนอไว้มาจัดกลุ่มหน้าที่ของอุปลักษณ์แบ่งเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ หน้าที่ ด้านการถ่ายทอดความคิด หน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ และหน้าที่ด้านการเรียบเรียงความ

1. หน้าที่ด้านการถ่ายทอดความคิด ได้แก่ ทำหน้าที่เติมช่องว่างในคลังคำ กรณีที่ไม่มีคำในภาษาเพื่อสื่อความคิดนั้นๆ และกรณีที่มีคำอยู่ แต่อุปลักษณ์สามารถสื่อสารได้ดีกว่า หน้าที่อธิบายความคิดที่เป็นนามธรรมโดยการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง เช่น การเปรียบระบบไฟฟ้ากับระบบประปา และหน้าที่ทำให้เกิดมุมมองใหม่ เช่น เปรียบเทียบเรือไวก็งว่าเป็นม้า
2. หน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ ได้แก่ หน้าที่ในการแสดงอารมณ์ความรู้สึก เช่น อุปลักษณ์ในโคลงกลอนต่าง ๆ หน้าที่เป็นคำรับหูเมื่อผู้พูดต้องการหลีกเลี่ยงที่ไม่ให้ไม่สุภาพ หรือแสดงความหมายในแง่ลบ เช่น การใช้อุปลักษณ์ climbed the golden stair หรือ called to the eternal sleep ที่ใช้แทน to die หน้าที่เสริมสร้างความสนิทสนมระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง และเป็นการละเล่นอย่างหนึ่งทางภาษา ใช้หยอกล้อ และสร้างอารมณ์ขัน เช่น การใช้อุปลักษณ์ในการทนายปริชาน
3. หน้าที่ด้านการเรียบเรียงความ อุปลักษณ์มีส่วนช่วยในการลำดับความในปริเฉท/สร้างความสัมพันธ์ภาพในปริเฉทในการเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ทำหน้าที่ในการสร้างโลกจินตนาการในปริเฉทนิทานต่างๆ และทำหน้าที่ช่วยความจำ เรียกร้องความสนใจ และเป็นการใช้คำน้อยแต่สื่อความได้มาก

นอกจากนี้ Goatly (1998) ยังกล่าวถึงหน้าที่ของอุปลักษณ์อีก 2 อย่างที่คาบเกี่ยวกับถ่ายทอดความคิดและกลุ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล คือ หน้าที่ในการจูงใจผู้ฟัง โดยใช้อุปลักษณ์ที่ผู้พูดใช้อย่างเหมาะสมจะมีผลให้ผู้ฟังทำ หรือไม่ทำอะไรบางอย่าง และหน้าที่กำหนดความคิดของผู้ฟัง อุปลักษณ์เป็นเครื่องมือในการกำหนดความสัมพันธ์ของคนในสังคม เช่น ในภาษาญี่ปุ่นมีอุปลักษณ์ผู้หญิงเป็นสินค้า (Woman = commodity) ซึ่งเป็นการสร้างและกำหนดความสัมพันธ์ในสังคมที่ผู้หญิงถูกมองว่าคือยอกว่า ถูกใช้และครอบครองโดยผู้ชาย ที่มีบทบาท

ในการกำหนดภาพลักษณ์ของผู้หญิงในสังคมญี่ปุ่นว่าเป็นเพศที่ด้อยกว่า มักถูกใช้งานหรือครอบครองโดยเพศชาย นอกจากนี้ Goatly (1998) ยังได้กล่าวถึงประเด็นที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่งว่า อุปลักษณ์ในปริเฉทที่ต่างกัน จะทำหน้าที่ต่างกัน เช่น อุปลักษณ์ในบทร้อยกรองมักทำหน้าที่ในการแสดงอารมณ์ความรู้สึก แต่ทำหน้าที่ในการอธิบายแนวคิดนามธรรมในปริเฉทที่เป็นบทวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์

จากข้อสังเกตแนวคิดของ Goatly เป็นสิ่งที่น่าสนใจ หน้าที่ของอุปลักษณ์ตามประเภทของปริเฉทต่างๆ ทำหน้าที่ที่แตกต่างกัน เช่น ปริเฉทบทวิทยาศาสตร์ ปริเฉทโฆษณา ปริเฉทบทบรรยายของครูในห้องเรียน และอื่นๆ ที่แสดงให้เห็นหน้าที่และบทบาทของอุปลักษณ์ในการสื่อสารหรือเจตนาปริเฉทที่ทั้งเหมือนและแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ตามแนวตามแนววรรณศาสตร์ปริชานและวจนปฏิบัติศาสตร์ ประชากรหรือข้อมูล (data) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ตำราวิชาการครู ตั้งแต่ พ.ศ. 2544-2559 จำนวนทั้งสิ้น 70 เล่ม ที่สืบค้นจากระบบสารสนเทศของห้องสมุด ผู้วิจัยลำดับขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลและดำเนินการดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลจากตำราวิชาการครูที่เขียนโดยครู อาจารย์ หรือนักวิชาการทางการศึกษา โดยเลือกข้อมูลที่ปรากฏอุปลักษณ์ครู ในแต่ละกลุ่มข้อมูล โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับมโนอุปลักษณ์ Lakoff & Johnson (1980) ซึ่งได้เสนอแนวคิดเรื่องมโนอุปลักษณ์ (Conceptual metaphor) ไว้ว่า “Metaphor is pervasive in everyday life, not just in language but in thought and action. Our ordinary conceptual system, in term of which we both think and act, is fundamentally metaphorical in nature” กล่าวได้ว่า โดยพื้นฐานระบบวิธีคิดของมนุษย์เป็นแบบอุปลักษณ์ การกระทำและภาษาของเราจึงเป็นอุปลักษณ์ด้วย อุปลักษณ์ที่พบในภาษาจึงไม่ได้เป็นเพียงถ้อยคำหรือรูปภาพ แต่ความคิดของเรา ก็เป็นการเปรียบเทียบแบบอุปลักษณ์ด้วย

แนวคิดเรื่องหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ตามแนวนักวจนปฏิบัติศาสตร์ โดยจะวิเคราะห์ปริบทตามแนวชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสารเพื่อให้เห็นภาพรวมก่อนจะศึกษาหน้าที่ของอุปลักษณ์ตามแนวคิดของ Goatly (1998)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การคัดเลือกถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนทัศน์เกี่ยวกับครูในแหล่งข้อมูลที่คัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาการใช้ภาษาที่เป็นการเปรียบเทียบแสดงความเหมือนระหว่าง “ครู” กับอีกสิ่งหนึ่งที่อยู่ต่างกลุ่มทางความหมายกับครู โดยจับกลุ่มอุปลักษณ์ที่เป็นคำนามและคำกริยาของมโนทัศน์เดียวกันไว้ด้วยกัน กลุ่มอุปลักษณ์ที่เป็นคำนามและคำกริยาจากวงความหมายของการทำธุรกิจแล้วบันทึกรายละเอียดของข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์

2. วิเคราะห์วิเคราะห์ลักษณะเด่น (Salient features) ระหว่างแบบเปรียบเทียบ (Source domain) และสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (Target domain) โดยพิจารณาจากปริบทและแสดงลักษณะคู่สัมพันธ์ (Mapping) อย่างเป็นระบบ ซึ่งสะท้อนให้เห็น มโนอุปลักษณ์และมโนทัศน์

3. สรุปอุปลักษณ์แต่ละกลุ่มสะท้อนมโนอุปลักษณ์ใด เช่น สะท้อนมโนอุปลักษณ์ “การเป็นครูคือการทำธุรกิจ” ร่วมกับการพิจารณาความเป็นระบบของคู่สัมพันธ์

4. วิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ในสื่อประเภทตำราวิชาการ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็นสองส่วน

ส่วนแรก คือมโนอุปลักษณ์ [การเป็นครูคือการทำธุรกิจ] และส่วนที่สอง คือหน้าที่ของอุปลักษณ์

มโนอุปลักษณ์ [การเป็นครูคือการทำธุรกิจ]

มโนอุปลักษณ์ [การเป็นครูคือการทำธุรกิจ] เป็นการนำถ้อยคำที่อยู่ในวงความหมายของ “การทำธุรกิจ” มากล่าวถึง “การเป็นครู” โดยใช้ “การทำธุรกิจ” เป็นแบบเปรียบเทียบ (Source domain) และมี “การเป็นครู” เป็นสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (Target domain) เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจมโนทัศน์เกี่ยวกับ “การเป็นครู” ผ่าน “การทำธุรกิจ”

มโนอุปลักษณ์ [การเป็นครูคือการทำธุรกิจ] เป็นการอธิบาย “การเป็นครู” ผ่านมุมมองความคิดของ “การทำธุรกิจ” ซึ่งสะท้อนจากแบบเปรียบเทียบ เช่น “ธุรกิจด้านการบริการ” “ธุรกิจอุตสาหกรรม” เป็นต้น การเปรียบเทียบการเป็นครูกับแบบเปรียบเทียบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นมโนทัศน์การเป็นครูว่า ครูต้องเป็นผู้ที่บริหารจัดการ รวมทั้งสร้างคุณภาพทางการศึกษา ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อน มโนอุปลักษณ์นี้มีจำนวนทั้งสิ้น 954 ถ้อยคำตัวอย่างในถ้อยคำอุปลักษณ์เหล่านี้ผู้วิจัย ได้พบแบบเปรียบเทียบที่ใช้เปรียบกับการเป็นครูทั้งหมด 2 แบบเปรียบเทียบ ได้แก่ ธุรกิจบริการ และธุรกิจอุตสาหกรรม จากตัวอย่างถ้อยคำอุปลักษณ์ที่ใช้แบบเปรียบเทียบดังกล่าว แสดงลักษณะคู่สัมพันธ์ (mapping) ระหว่างแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ ได้ดังนี้

แบบเปรียบเทียบ (source domain)		สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (target domain)
[การทำธุรกิจ]		[การเป็นครู]
(1) ธุรกิจด้านการบริการ	—————>	การเป็นครู
ผู้ให้บริการ	—————>	ครู
บริการ	—————>	ให้ความรู้
การพัฒนา	—————>	การให้ความรู้
ผู้รับบริการ	—————>	สังคม ประชาชน เยาวชน
นักบริหาร	—————>	ครู
เป็นผู้นำ ผู้ริเริ่ม	—————>	คุณสมบัติ
กระฉุน เร่งเร้า	—————>	หน้าที่ของครู
ปรับปรุง ส่งเสริม	—————>	ตั้งสอน อบรม ให้ความรู้
บริการ	—————>	การทำงาน

(2) ธุรกิจอุตสาหกรรม	—————>	การเป็นครู
ผู้ผลิต	—————>	ครู
ผลิต	—————>	หน้าที่ สอน อบรม
สินค้า	—————>	นักเรียนนักศึกษา
ผู้ซื้อ	—————>	ชุมชน สังคม
โรงงาน	—————>	โรงเรียน

ถ้อยคำอุปสรรคที่สะท้อนมโนอุปสรรค [การเป็นครู คือการทำธุรกิจ]ปรากฏในข้อมูล ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

ให้บริการต่อสังคมมากกว่าการหาประโยชน์จาก**ผู้รับบริการ** วิชาชีพครู**มีการบริการ**ที่มีลักษณะเฉพาะ เป็นบริการที่จำเป็นและไม่ซับซ้อนกับวิชาชีพอื่น คือการพัฒนาผู้เยาว์ให้มีความรู้และดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างดีมีความสุข (สันติ, 2557)

ตัวอย่างที่ 2

ครูต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อ**การบริการ**ศิษย์และผู้ปกครอง แต่บางครั้งก็จำเป็นต้อง**ให้บริการ**แก่ประชาชนในท้องถิ่นด้วย แต่โดยธรรมชาติแล้วงานบริการหลักของครูคือ**บริการ**ให้ความรู้ เพื่อสร้างความเจริญงอกงามให้แก่**นักเรียน** (ยนต์, 2553)

จากตัวอย่างที่ 1 และ 2 เป็นถ้อยคำอุปสรรคที่ใช้ “การบริการ” มาเปรียบกับ “การเป็นครู” ซึ่งพิจารณาจากคำว่า “ให้บริการ” เปรียบกับการให้ความรู้ “บริการ” เปรียบกับงานหลักและผู้รับบริการ เปรียบกับ ชุมชน สังคม ประชาชน ชาวชน ทำให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายของ “การเป็นครู” ผ่าน “การบริการ” สะท้อนให้เห็นว่า การเป็นครูต้องมีจิตใจที่คอยช่วยเหลือ และพร้อมให้ความรู้ ให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนและสังคม คนเป็นครูจะต้องมีจิตอาสา

ตัวอย่างที่ 3

การสร้างแรงจูงใจในการเรียน ผู้สอนต้องชี้ให้เห็นความสำคัญและ**ประโยชน์**ที่ผู้เรียนจะได้รับในการเรียนการสอน หัวข้อต่างๆ ดังนั้น การสร้างแรงจูงใจในการเรียนมี**กลยุทธ์**ต่างๆ อยู่ 2 ประการ ประการแรก คือกลยุทธ์**การสร้างเป้าหมาย**หลัก

ในชั้นเรียน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วย 1. การทำงานเป็นหลัก ผู้สอนเป็น**ผู้จัดการ** กำหนดให้ผู้เรียน**ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย** ซึ่งถือว่าการทำงานเป็น การทดสอบความสามารถของผู้เรียน ในลักษณะ**เปรียบเทียบ**ผลงานกับผู้เรียนคนอื่น

(สันติ, 2557)

จากตัวอย่างเป็นถ้อยคำอุปสรรคด้านการบริหารจัดการมาเป็นแบบเปรียบเทียบ โดยมี การทำงานของครูเป็นสิ่งที่ถูกเปรียบ โดยพิจารณาจากคำที่อยู่ในวงความหมายของการบริหารจัดการ คือ **การสร้างแรงจูงใจ ประโยชน์ กลยุทธ์ สร้างเป้าหมาย ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย และ เปรียบเทียบ** ถ้อยคำอุปสรรคนี้ ได้สะท้อนมโนทัศนคติการทำงานของครู ต้องยึดหลักการบริหารจัดการ เพื่อให้ได้มาซึ่งคุณภาพของการศึกษา

ตัวอย่างที่ 4

เมื่อพิจารณาการจัดการศึกษาไทยในมุมมองของทักษะที่เชื่อมโยงกับงานในชีวิตจริง (Work of Life) นั้นแต่ก่อนการศึกษาไทยมีรูปแบบโรงเรียนคล้ายกับรูปแบบ**โรงงานอุตสาหกรรม**ที่เน้น**กระบวนการผลิต**ปริมาณมากๆ และ**ผลิตออกมา**ในลักษณะที่เหมือนกัน เป็น**การผลิต**เพื่อป้อนงานให้กับ**โรงงานอุตสาหกรรม...**

(ไพฑูริย์ และคณะ, 2557)

จากตัวอย่างดังกล่าวเป็นการเปรียบเทียบ “โรงเรียนกับโรงงานอุตสาหกรรม” “งานของครู” กับ “การผลิต” โดยพิจารณาจากคำ “โรงงานอุตสาหกรรม” “กระบวนการผลิตผลิต” และ “ผลิต” ซึ่งเป็นคำอธิบายลักษณะของอุตสาหกรรมการผลิต ถ้อยคำอุปสรรคนี้เป็นการนำลักษณะการผลิตสินค้ามาอธิบายการทำงานของครู สะท้อนให้เห็นมโนทัศน์เกี่ยวกับ งานของครู คืองานที่มุ่งเน้นการสร้างผู้ที่เรียนให้พร้อมออกสู่ตลาดแรงงาน

ตัวอย่างที่ 5

ถ้าหากวิศวกรสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน จะทำให้ **การทำงานในโรงงาน** นั้นเป็นไปอย่างมี **ประสิทธิภาพ** นั้นย่อมหมายถึง **ผลิตภัณฑ์ของงาน** นั้น ย่อมมีคุณภาพไปด้วย เช่นเดียวกัน หากครูสามารถควบคุมโรงเรียนให้สะอาด เรียบร้อย ตกแต่งอาคารบริเวณสวยงาม มีบรรยากาศน่าอยู่ นำเรียนนักเรียนอยู่ด้วยกันด้วยความสามัคคี สภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพ และทางสังคมดี การจัดการกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียน นั้นก็ย่อมเป็นไปอย่าง มีประสิทธิภาพซึ่งส่งผลไปถึง **ผลิตผล** ของโรงเรียน คือนักเรียนจะต้องมีคุณภาพดีด้วยอย่างแน่นอน

(วิลโล, 2554)

จากตัวอย่าง เป็นการเปรียบเทียบ “การเป็นครู” กับ “การทำงานในโรงงาน” โดยนำคำที่อยู่ในวงความหมายของงานอุตสาหกรรม ได้แก่ “**การทำงานในโรงงาน**” “**ประสิทธิภาพ**” “**ผลิตภัณฑ์ของงาน**” และ “**ผลิตผล**” มาเป็นแบบเปรียบเทียบ การเปรียบเทียบนี้ นำลักษณะการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมเปรียบกับการทำงานของครูในโรงเรียน สะท้อนให้เห็นว่า งานของครูต้องระมัดระวัง ไม่ประมาท เนื่องจากผลผลิตที่ออกมานั้นจะไม่มีคุณภาพ

ตัวอย่างที่ 6

ครูทำงานขายและการตลาด วิศวกรต้อง **โน้มน้าว** ให้คณะผู้บริหารเห็นด้วยกับ การพัฒนาหลักการบางอย่างหรือเพิ่ม **อุปกรณ์การผลิต** หรือเพิ่มโครงการใหม่ที่ตนเองคิดขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นการขายอย่างหนึ่ง ในทำนองเดียวกันครูก็ต้องพยายาม **โน้มน้าวใจ** ให้ผู้บริหารมองเห็นความสำคัญในการเพิ่มอุปกรณ์ทางการเรียนการสอน และมองเห็นความสำคัญของการพัฒนาการเรียนการสอนอยู่เสมอ

(ยงค์, 2553)

จากตัวอย่างเป็นการเปรียบเทียบ “การเป็นครู” กับ “งานด้านการตลาด” โดยนำลักษณะเด่นของนักการตลาด คือ การโน้มน้าวใจ มากกล่าวถึงการทำงานของครูในโรงเรียน ซึ่งพิจารณาได้จากคำว่า “**งานขาย**” และ “**การตลาด**” และ “**โน้มน้าวใจ**” ถ้อยคำอุปมาอุปไมยนี้สะท้อนให้เห็นมโนทัศน์ความเป็นครูว่า งานของครูต้องมีหลักการวางแผน

ตัวอย่างที่ 7

การจัดการเรียนรู้...ครูควรสร้างให้สภาพแวดล้อม

ในการเรียนมี **คุณภาพ** โดยหากิจกรรมที่ **ท้าทายความสามารถ** ของผู้เรียน ไปกระตุ้นความสนใจแก่ผู้เรียนให้มีประสบการณ์ที่สนุกสนานเหมาะกับระดับความสามารถของพวกเขา

(ชัยวัฒน์, 2558)

จากตัวอย่างเป็นถ้อยคำอุปมาอุปไมยด้านการบริหารจัดการมาเป็นแบบเปรียบเทียบ โดยมีการทำงานของครูเป็นสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบโดยพิจารณาจากคำที่อยู่ในวงความหมายของการบริหารจัดการคือ “**การจัดการ**” “**คุณภาพ**” “**ท้าทายความสามารถ**” และ “**กระตุ้น**” ถ้อยคำอุปมาอุปไมยนี้ได้สะท้อนมโนทัศน์ **การทำงาน** ของครู **ต้องมีระบบ กระบวนการ** เพื่อให้ได้มาซึ่ง **คุณภาพของการศึกษา**

ตัวอย่างที่ 8

การสร้างแรงจูงใจในการเรียน ผู้สอนต้องชี้ให้เห็นความสำคัญและ **ประโยชน์**ที่ผู้เรียนจะได้รับในการเรียนการสอน หัวข้อต่างๆ ดังนั้น การสร้างแรงจูงใจในการเรียนมี **กลยุทธ์**ต่างๆ อยู่ 2 ประการ ประการแรก คือกลยุทธ์การ **สร้างเป้าหมาย**หลักในชั้นเรียน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วย 1 การทำงานเป็นหลัก ผู้สอนเป็นผู้ **จัดการ** กำหนดให้ผู้เรียน **ทำงานตามที่รับมอบหมาย** ซึ่งถือว่าการทำงานเป็น การทดสอบความสามารถของผู้เรียนในลักษณะ **เปรียบเทียบผลงาน**กับผู้เรียนคนอื่นๆ

(สันติ, 2557)

จากตัวอย่างเป็นถ้อยคำอุปมาอุปไมยด้านการบริหารจัดการมาเป็นแบบเปรียบเทียบ โดยมีการทำงานของครูเป็นสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบโดยพิจารณาจากคำที่อยู่ในวงความหมายของการบริหารจัดการคือ “**การสร้างแรงจูงใจ**” “**ประโยชน์**” “**กลยุทธ์**” “**สร้างเป้าหมาย**” “**ทำงานตามที่รับมอบหมาย**” และ “**เปรียบเทียบ**” ถ้อยคำอุปมาอุปไมยนี้ได้สะท้อนมโนทัศน์ **การทำงาน** ของครู **ต้องยึดหลักการบริหารจัดการ** เพื่อให้ได้มาซึ่ง **คุณภาพของการศึกษา**

หน้าที่ของมโนอุปมาอุปไมย [การเป็นครูคือการทำธุรกิจ]

จากการวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปมาอุปไมย [การเป็นครูคือการทำธุรกิจ] ในตำราวิชาการศึกษา พบทำหน้าที่ 2 ด้าน คือหน้าที่ด้านการถ่ายทอดความคิด ได้แก่ การอธิบายความ การเปลี่ยนมุมมองใหม่ และหน้าที่ด้านบุคลิกสัมพันธ์ การนำเสนอภาพลักษณ์ความเป็นครู ผู้วิจัยพบว่าหน้าที่ด้านการอธิบายความเด่นชัดที่สุด เพราะ โนอุปมาอุปไมย [การเป็นครูคือการทำธุรกิจ] ช่วยอธิบายและทำให้เข้าใจลักษณะองค์ประกอบของ [การเป็นครู] โดย

เปรียบเทียบกับ [การทำธุรกิจ] ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้อ่านมีประสบการณ์หรือเข้าใจมากกว่า ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. หน้าที่ด้านการถ่ายทอดความคิด (Ideational function including explanation)

หน้าที่ด้านการถ่ายทอดความคิดเป็นการอธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรม สิ่งที่ใช้ภาษาไม่คุ้นเคยหรือมีประสบการณ์มาก่อน และสิ่งที่อยู่ไกลตัวด้วยการเปรียบเทียบกับสิ่งที่เป็นรูปธรรมมากกว่า ใกล้เคียงหรือคุ้นเคยกว่า การใช้อุปมาอุปไมยจะช่วยให้เข้าใจและเห็นภาพตามความคิดที่ต้องการสื่อได้ชัดเจนขึ้น ช่วยลดข้อขัดแย้งในการอธิบายความบางกรณี เปลี่ยนมุมมองของผู้ฟังที่มีต่อสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบได้ ผู้วิจัยพบว่า มโนอุปมาอุปไมย [การเป็นครูคือการทำธุรกิจ] ทำหน้าที่ด้านอธิบายความและเปลี่ยนมุมมองใหม่ดังนี้

1.1 ทำหน้าที่ด้านอธิบายความ (Explanation and modelling)

มโนอุปมาอุปไมย [การเป็นครูคือการทำธุรกิจ] นักวิชาการครูใช้ในตำราวิชาการเกี่ยวกับความเป็นครูทำหน้าที่ด้านอธิบายความขยายความช่วยให้เกิดมโนภาพและเข้าใจสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือการเป็นครูผ่านแบบเปรียบเทียบความเป็นนักธุรกิจที่เห็นภาพได้ชัดเจน ซึ่งเห็นได้จากการนำถ้อยคำในวงความหมายของการบริหารจัดการทางด้านธุรกิจบริการและธุรกิจอุตสาหกรรม มาใช้อธิบายการทำงานของคุณครูดังตัวอย่างที่ 1-8 ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

1.2 ทำหน้าที่ด้านเปลี่ยนมุมมองใหม่ (Reconceptualization)

มโนอุปมาอุปไมยที่นักวิชาการครูใช้ในตำราวิชาการเกี่ยวกับความเป็นครูยังอาจช่วยผู้รับสารได้มองบทบาทของคุณครูในแง่ของมุมมองนี้มาก่อน เมื่อผู้ใช้นิยามมาใช้เปรียบเทียบกับการเรียนการสอนจึงทำให้ผู้รับสารเห็นมุมมองดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่า มโนอุปมาอุปไมย [การเป็นครูคือการทำธุรกิจ] เป็นการเปลี่ยนมุมมองใหม่ที่ทำให้ผู้รับสารเข้าใจบทบาทของคุณครูในฐานะของนักบริหารจัดการ การทำงานด้านการบริการวิชาการ การทำงานที่เน้นคุณภาพและประสิทธิภาพเพื่อให้ผู้เรียน โดยมีครูเป็นผู้จัดการที่ต้องสร้างแรงจูงใจให้กับผู้เรียน อีกทั้งยังชี้ให้เห็นผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง มีกลยุทธ์การสร้างเป้าหมายหลักในชั้นเรียน นั่นก็คือการหาวิธีการที่เหมาะสม การมอบหมายงานให้นักเรียนไปเปรียบเสมือนการมอบหมายงานให้นักเรียนทำงานเสร็จแล้วมีการเปรียบเทียบกับผู้เรียนคนอื่น นั่นก็คือการประเมินผล

2. หน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ (Interpersonal function including positive)

หน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์คือหน้าที่ด้านการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น การแสดงอารมณ์ความรู้สึก การสร้างความสนิทสนมกับผู้ที่สื่อสารด้วย และยังรวมถึงการนำเสนอภาพลักษณ์ของตนเองด้วย มโนอุปมาอุปไมย [การเป็นครูคือการทำธุรกิจ] นักวิชาการครูใช้ในตำราวิชาการเกี่ยวกับความเป็นครู เป็นการนำเสนอภาพลักษณ์ของบุคคลผู้ประกอบอาชีพครู โดยเห็นได้จากทางเลือกแบบเปรียบเทียบที่สะท้อนคุณสมบัติที่ดี ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ความเป็นครูที่ถ่ายทอดออกมาทางภาษา แสดงให้เห็นว่าคุณครูผู้ประกอบอาชีพครูต้องมีความรู้ด้านการบริหารจัดการเป็นหลัก การทำงานของคุณครูต้องมีการวางแผน การบริหาร การจัดการ ตลอดเวลา เพื่อสร้างคุณภาพให้กับการศึกษาของประเทศ ซึ่งสะท้อนให้เห็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของคุณครูว่า ประเทศขาดบุคคลที่ประกอบอาชีพครูไม่ได้

การอภิปรายผล

บทความวิจัยนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์มโนอุปมาอุปไมยความเป็นครูคือการทำธุรกิจ ในตำราวิชาการครู ซึ่งนักวิชาการทางการศึกษาเป็นผู้เขียนขึ้น ดังนั้นผลการศึกษาค้นคว้าที่สะท้อนให้เห็นมโนอุปมาอุปไมยของนักวิชาการทางการศึกษาที่เป็นผู้แต่งตำรา มโนอุปมาอุปไมยนี้อาจมีใช้ระบบความคิดของบุคคลทั่วไป

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า มโนอุปมาอุปไมย [การเป็นครูคือการทำธุรกิจ] นำลักษณะการทำธุรกิจ 2 ประเภทมาเปรียบเทียบได้แก่ ธุรกิจด้านการบริการ และธุรกิจด้านอุตสาหกรรม ธุรกิจด้านการบริการนั้น จะเห็นได้ว่าเปรียบครูเป็นผู้ให้บริการ การบริการวิชาการเปรียบเสมือน การให้แก่ชุมชนและสังคม การทำให้ความรู้เปรียบเสมือนการพัฒนาศึกษา งานของคุณครูเป็นงานให้บริการทางสังคมที่อาจไม่หวังผลกำไรทางธุรกิจ แต่เป็นการบริการที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทางสังคม ครูเปรียบเสมือนผู้จัดการ ผู้บริการองค์กร ในด้านธุรกิจอุตสาหกรรม โรงเรียนเปรียบเสมือนโรงงาน อุตสาหกรรม กระบวนการผลิตเปรียบกับการสอน การหาคุณภาพของการผลิตเปรียบกับคุณภาพทางการศึกษา นักเรียน นักศึกษาเปรียบเสมือนสินค้า ผู้ซื้อหรือผู้ใช้บริการ คือชุมชนและสังคม ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าในยุคปัจจุบัน เป็นยุคของการพัฒนาด้านความเป็นธุรกิจ ด้านการอุตสาหกรรม ดังนั้นการศึกษาจึงต้องเปลี่ยนแปลงไปตามยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศชาติ แผนพัฒนาการศึกษา

ของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-พ.ศ. 2559 กระทรวงศึกษาธิการ (2555) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงาน ดังนี้ ยกระดับคุณภาพและมาตรฐานผู้เรียน ครู คณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษาและสถานศึกษา ผลิตและพัฒนาคุณภาพกำลังคนรองรับ การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพ การแข่งขันของประเทศ ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา ถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษา และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและพัฒนาาระบบบริหารจัดการและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาซึ่งในแต่ละยุทธศาสตร์มีกลยุทธ์และแนวทางการดำเนินงาน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าบทบาทของครูในปัจจุบันแตกต่างไปจากเดิมที่เน้นด้านการเรียนการสอนเป็นสำคัญ เน้นสอนให้นักเรียนนักศึกษาที่มีความรู้ความสามารถในวิชาชีพ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ศิษย์ แต่ในยุคปัจจุบัน บทบาทของครูเน้นผลิตและพัฒนาให้นักเรียนนักศึกษาเพื่อรองรับตลาดแรงงาน หน้าที่ของครูไม่เพียงแต่สอนอย่างเดียวเท่านั้น แต่จะต้องมีความสามารถด้านการบริหารจัดการ การเป็นนักธุรกิจ ทำการตลาดด้านการศึกษา ด้วยเหตุนี้คำนิยามด้านการยกย่องและการให้ความเคารพของนักเรียนในยุคหลังจึงเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากบทบาทหน้าที่ของครูที่ต้องคอยให้บริการ นักเรียนจึงเปรียบเสมือนผู้ที่มารับบริการ และเกิดความคาดหวังในผู้ให้บริการว่าจะบริการได้ดีหรือไม่ ผู้รับบริการในฐานะนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ก็สามารถร้องเรียน เถกเช่นที่ปรากฏให้เห็นในสังคมปัจจุบัน

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าการสะท้อน มโนอุปถัมภ์ [การเป็นครูคือการทำธุรกิจ] ที่นักวิชาการสื่อผ่านภาษาในเชิงเปรียบเทียบทำหน้าที่ 2 ด้าน คือ หน้าที่ด้านการถ่ายทอดความคิด ได้แก่ การอธิบายความ การเปลี่ยนมุมมองใหม่ และหน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ การนำเสนอภาพลักษณ์ความเป็นครู ซึ่งแตกต่างจากงานของวิลาวัดย์ (2550) ศึกษาอุปถัมภ์ในหนังสือเรียนวิทยาศาสตร์ไทยซึ่งถือว่าเป็นเอกสารทางวิชาการและผู้เขียนนั้นเป็นนักวิชาการทางการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของอุปถัมภ์ที่ปรากฏในหนังสือเรียนวิทยาศาสตร์ไทย และเพื่อศึกษาหน้าที่ของอุปถัมภ์เหล่านั้น ผลการวิจัยพบว่า อุปถัมภ์ในหนังสือเรียนวิทยาศาสตร์ไทยมีหน้าที่ 2 ประการคือ หน้าที่ด้านการถ่ายทอดความคิด และหน้าที่ด้านการเรียบเรียงความซึ่งไม่พบในงานวิจัยครั้งนี้ แต่ผลการวิจัยมโนอุปถัมภ์ [การเป็นครูคือการทำธุรกิจ] พบหน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ การนำเสนอภาพลักษณ์ความเป็นครู

มโนอุปถัมภ์ [การเป็นครูคือการทำธุรกิจ] ทำให้เกิดมุมมองต่อการศึกษาของประเทศไทยในช่วงเวลาที่ผ่านมามีการศึกษาเปรียบได้กับการทำธุรกิจ องค์กรทางการศึกษาเปลี่ยนแปลงไปเป็นองค์กรเพื่อหาผลประโยชน์ ทั้งตัวครูผู้สอนและผู้เรียน อีกทั้งหากพิจารณาตามการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 จะเห็นได้ว่า การสร้างคุณภาพให้กับการศึกษาของประเทศ ซึ่งสะท้อนให้เห็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของครูว่าประเทศไม่สามารถขาดบุคคลที่ประกอบอาชีพครูได้ ผู้นำประเทศควรฝากความหวังไว้กับครู

สรุปผลการวิจัย

มโนอุปถัมภ์ [การเป็นครูคือการทำธุรกิจ] แสดงให้เห็นการเปรียบเทียบการเป็นครูกับการทำธุรกิจได้ดังต่อไปนี้

1. มโนอุปถัมภ์ [ครูคือผู้ให้บริการ] สะท้อนให้เห็นมุมมองของการเป็นครูว่า การเป็นครูต้องมีจิตใจที่คอยช่วยเหลือและพร้อมให้ความรู้ ให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนและสังคมคนเป็นครูจะต้องมีจิตอาสา
2. มโนอุปถัมภ์ [ครูคือนักบริหาร] สะท้อนมโนทัศน์การทำงานของครู ต้องยึดหลักการบริหารจัดการ เพื่อให้ได้มาซึ่งคุณภาพของการศึกษา
3. มโนอุปถัมภ์ [ครูคือผู้ผลิต] แสดงให้เห็นการเปรียบเทียบการเป็นครูกับการทำธุรกิจอุตสาหกรรมการผลิต การเปรียบเทียบนี้สะท้อนให้เห็นงานของครูคืองานด้านการผลิต สินค้าเปรียบเสมือนนักเรียน นักศึกษา โรงเรียนเปรียบเสมือนโรงงานอุตสาหกรรมที่ต้องตรวจสอบ ประเมิน และประกันคุณภาพ ซึ่งถูกนำมาใช้ในบริบทการทำงานด้านการศึกษา สะท้อนให้เห็นว่างานของครูคืองานที่มุ่งเน้นการสร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพ

หน้าที่ของมโนอุปถัมภ์ [การเป็นครูคือการทำธุรกิจ] ในตำราวิชาการครู พบทำหน้าที่ 2 ด้าน คือ หน้าที่ด้านการถ่ายทอดความคิด ได้แก่ การอธิบายความ การเปลี่ยนมุมมองใหม่ และหน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ การนำเสนอภาพลักษณ์ความเป็นครู

ข้อเสนอแนะ

1. บทความวิจัยนี้เป็นการศึกษามโนอุปถัมภ์เกี่ยวกับครูในตำราวิชาการ ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าควรศึกษาในแหล่งข้อมูลอื่น ๆ เช่น วารสาร บทโทรทัศน์ หรือบทความสัมภาษณ์ของครู เพื่อให้เปรียบเทียบว่ามี มโนทัศน์ที่แตกต่างหรือไม่ อย่างไร

2. ควรศึกษามโนทัศน์ของครูที่สื่อสารโดยนักเรียนว่าเปรียบครูนั่นเป็นสิ่งใด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2558). *นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). นนทบุรี: พี บาลานซ์ ดีไซน์ แอนด์ พรินต์ติ้ง.
- ไพฑูริย์ สินลาร์รัตน์ และ กณะ. (2557). *สัจตลักษณ์ของครูผู้นำ*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วิลาวัณย์ วิษณุเวทิน. (2550). *อุปถัมภ์ในหนังสือเรียนวิทยาศาสตร์ไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- วิไล ตั้งจิตสมคิด. (2554). *การศึกษาและความเป็นครูไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2553). *ความเป็นครู*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สันติ บุญภิรมย์. (2557). *ความเป็นครู*. กรุงเทพฯ: ทริปปับเป็นเอ็ดดูเคชั่น.
- สุขวสา ยอดกมล. (2551). *วิธีวิทยาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- Cameron, L. (2003). *Metaphor in educational discourse*. London, UK: Continuum.
- Cortazzi, M., & Jin, L. (1999). Bridges to learning: Metaphors of teaching, learning and language. In L. J. Cameron, & G. D. Low (Eds.), *Researching and applying metaphors*. Cambridge, MA: Cambridge University Press.
- Goatly, A. (1998). *The language of metaphors*. New York, NY: Routledge.
- Halliday, M. A. K. (1994). *An introduction to functional grammar* (2nd ed.). London, UK: E. Arnold.
- Kövecses, Z. (2002). *Metaphor: A practical introduction*. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Lakoff, G., & Johanson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago, IL: Chicago Press.

Translated Thai References

- Tungcitsomkhid, W. (2001). *Education and Thai teacherhood*. Bangkok, Thailand: Odeon Store. [in Thai]
- Chumcit, Y. (1990). *Teacherhood*. Bangkok, Thailand: Odeon Store. [in Thai]
- Ministry of Education. (2012). *National Education Development Plan 2012-2016 of The Ministry of Education*. Bangkok, Thailand: Author. [in Thai]
- Sinararat, P. et al. (2014). *Respect of leader teachers*. Bangkok, Thailand: College of Education, Dhurakij Pundit University. [in Thai]
- Suttirat, Ch. (2015). *Innovation of learner-centered learning management* (6th ed.). Nonthaburi, Thailand: P Balance Design and Printing. [in Thai]
- Boonpirom, S. (2014). *Teacherhood*. Bangkok, Thailand: Triple Education. [in Thai]
- Wisanuvekin, W. (2007). *Metaphors in Thai science textbooks* (Unpublished master's thesis). Chulalongkorn University, Bangkok. [in Thai]
- Yodkamol, S. (2008). *Methodology for curriculum development*. Bangkok, Thailand: Department of Curriculum and Instruction, Srinakharinwirot University. [in Thai]